

Loviisan kaupungin kieli- ja kulttuuritietoisien varhaiskasvatuksen käsikirja

Saatteeksi

Tämän käsikirjan tarkoitus on tukea Loviisan kaupungin varhaiskasvatushenkilöstöä suunnittelemaan ja toteuttamaan toimintaansa kieli- ja kulttuuritietoisesti. Lisäksi tarkoituksena on avata erilaisia kieli- ja kulttuuritietoisuuteen liittyviä käsitteitä sekä suomi tai ruotsi toisena kielenä -opetusta varhaiskasvatuksessa. Löydät käsikirjasta sekä teoretietoa että käytännön vinkkejä.

Antoisia lukuhetkiä!

Sisällys

Saatteeksi	1
Käsikirjassa käytettäviä termejä	3
Kieli- ja kulttuuritietoisuus varhaiskasvatuksessa	4
Varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuuriopettajan (KIEKU) työnkuva	4
Kieli- ja kulttuuritietoinen oppimisympäristö.....	5
Esimerkkejä kieli- ja kulttuuritietoisuudesta sosiaalisessa oppimisympäristössä.....	6
Esimerkkejä kieli- ja kulttuuritietoisuudesta fyysisessä oppimisympäristössä	7
Kieli- ja kulttuuritietoisien henkilöstön toiminta.....	7
Lapsen osallisuuden vahvistaminen	8
Esimerkkejä hyvistä käytännöistä osallisuuden edistämiseksi.....	9
Monikieli ja -kulttuuristen perheiden kanssa tehtävä yhteistyö.....	9
Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö	10
Varhaiskasvatuksen aloituskeskustelun muistilista.....	10
Perheet, joissa puhutaan sekä suomea että ruotsia	11
Lapsen oman äidinkielen tason selvittäminen, jos äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi	11
Lapsen oman äidinkielen tai äidinkielten tukeminen varhaiskasvatuksessa	12
Kielen oppiminen.....	13
Kielenkehityksen vaiheita	13
Kaksi- ja monikielisyys	14
Suomi tai ruotsi toisena kielenä -opetus.....	14
Vieraan kielen oppiminen.....	15
S2-opetuksen aihealueet.....	16
Vinkkejä ja linkkejä S2-opetukseen	19
Kielimateriaalikaappi	22
Katsomuskasvatus	22
Lähteet.....	23

Käsikirjassa käytettäviä termejä

Kokopäiväpedagogiikka

Kokopäiväpedagogiikalla tarkoitetaan pedagogista toimintaa, jonka tavoitteenasettelu koskee kaikkia varhaiskasvatuspäivän tilanteita, niin suunniteltuja kuin spontaaneitakin. Näitä voivat olla esimerkiksi aamu- ja päiväpiirit, ruokailuhetket, pukemistilanteet, pienryhmätoiminta sekä luku- ja leikkihetket.

Kielitietoisuus

Kielitietoisuudella tarkoitetaan pedagogista toimintaa, jossa lapsen kielellisiä taitoja ja kielenkehitystä tuetaan monipuolisella vuorovaikutus- ja kieliympäristöllä sekä kannustetaan lapsien kielen käyttöä sekä uteliaisuutta eri kieliä kohtaan. Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten kielellisten valmiuksien sekä kielellisten identiteettien kehittymistä. Eri kielillä voidaan tarkoittaa puhuttujen kielten lisäksi myös kuvakommunikaatiota tai viittomia.

Kulttuuritietoisuus

Kulttuuritietoinen varhaiskasvatus ottaa huomioon ryhmässä esiintyvät eri kulttuurit. Ryhmässä voidaan huomioida esimerkiksi kulttuurien eri juhlapyyhiä sekä opettaa lapsia kunnioittamaan kulttuurista moninaisuutta. Jos ryhmissä ei ole muiden kuin valtakulttuurin edustajia, voidaan kulttuuritietoisuutta painottaa oman kulttuuristen juhlien avulla ja ottamalla huomioon muita Suomen sekä lähialueiden kulttuureita, esimerkkinä romani- ja saamelaiskulttuurit.

S2-opetus (suomi tai ruotsi toisena kielenä -opetus)

S2-opetus on pedagogisesti suunniteltua toimintaa ja on tarkoitettu sellaisille lapsille, joiden äidinkieli on jokin muu kuin suomi tai ruotsi. Se voi sisältyä kokopäiväpedagogiikkaan tai sitä voidaan järjestää ryhmissä pienryhmä- tai yksilöopetuksena. Parhaiten opetus toimii niin, että ryhmän kokopäiväpedagogiikassa painotetaan kielitietoisuuteen ja tämän lisäksi pienryhmissä ja/tai yksilöopetuksessa keskitytään sellaisen sanaston opetteluun, jonka ryhmän henkilökunta on todennut olevan lapsen tarpeiden mukaista.

Maahanmuuttaja

Henkilö, joka on muuttanut maasta toiseen. Käsitteellä viitataan kaikkiin eri perustein Suomeen muuttaneisiin henkilöihin. Perusteita ovat esimerkiksi perhesyyt, opiskelu, työ tai lähtömaan tilanteesta johtuva pakolaisuus. (THL 2021)

Turvapaikanhakija

Henkilö, joka hakee kansainvälisen suojelun tarpeeseen perustuvaa oleskelulupaa (turvapaikkaa) vieraasta valtiosta. (THL 2021)

Kiintiöpakolainen

Henkilö, jonka YK:n pakolaisasiain päävaltuutettu UNHCR on katsonut pakolaiseksi, tai muu kansainvälisen suojelun tarpeessa oleva Suomeen toisesta maasta uudelleen sijoitusta varten tuleva henkilö. Kiintiö (määrä kiintiöpakolaisten vastaanottamisesta) päätetään eduskunnassa valtion talousarvion yhteydessä. (THL 2021)

Äidinkieli

Suomen perustuslain mukaan jokaisella Suomessa asuvalla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Äidinkieliä voi olla useita ja äidinkieli voi tarkoittaa eri asioita: se voi olla henkilön ensimmäisenä oppima kieli tai vaikkapa kieli, jota yksilö osaa parhaiten tai johon hän identifioituu. Äidinkieltä käytetään myös

kulttuurien säilyttämisessä ja siirtämisessä sukupolvilta toiselle. (OPH 2022.) Suomen väestötietojärjestelmään voidaan merkitä ihmiselle vain yksi äidinkieli, vaikka todellisuudessa niitä olisi useampia.

Kaksikielinen lapsi

Lapsi, joka puhuu äidinkielenään kahta eri kieltä.

Monikielinen lapsi

Lapsi, jolla on useampi kuin kaksi äidinkieltä.

Monikielinen ja -kulttuurinen lapsi

Monikielisten ja -kulttuuristen lapsien käsitettä käytetään tässä yhteydessä lapsista, jotka ovat kaksi- tai monikielisiä ja edustavat suomalaisen tai suomenruotsalaisen kulttuurin lisäksi jotain muuta kulttuuriperimää, esimerkiksi maahanmuuttajataustaiset lapset.

Kieli- ja kulttuuritietoisuus varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kieleen ja kulttuuriin liittyvien näkökohtien mainitaan koskevan kaikkia varhaiskasvatukseen osallistuvia lapsia. Erilaiset kielelliset ja kulttuuriset taustat nähdään varhaiskasvatusyhteisöä rikastuttavina ja myönteisinä asioina. Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa lasten eri kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat luonnolliseksi osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta. (OPH 2022, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet)

Varhaiskasvatuksessa tulee tutustua kaikkiin lapsiryhmässä tai lähiympäristössä läsnä oleviin kieliin ja kulttuureihin. Tutustumisen kohteena voivat olla myös Suomen viralliset kielet tai muut Suomessa puhutut kielet ja murteet. Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa pohditaan kieliin, uskontoihin, katsomuksiin sekä kulttuuriin tapoihin, perinteisiin, tottumuksiin ja juhliin liittyviä kysymyksiä yhdessä lasten kanssa. Näiden asioiden avoin ja positiivinen käsittely luo pohjaa lapsen oman maailmankuvan rakentumiselle. Varhaiskasvatuksen tehtävä on myös välittää eteenpäin suomalaista kulttuuriperintöä. (Vantaan kaupunki 2021)

Varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuuriopettajan (KIEKU) työnkuva

Loviisan kaupungin varhaiskasvatuksessa työskentelee kiertävä kieli- ja kulttuuriopettaja. Hän kiertää pääasiassa ryhmissä, joissa on S2-opetukseen osallistuvia lapsia. KIEKU osallistuu varhaiskasvatusryhmien pedagogiseen arviointiin (esimerkiksi Kielipedan lomakkeet), suunnitteluun ja toteutukseen samanaikais- ja yhteisopettajuusmenetelmällä, jotta ryhmien pedagogiikka ja toimintaympäristöt vastaisivat mahdollisimman hyvin lapsen kielen kehityksen tukemiseen. Hän osallistuu KieliPeda-arvioiden tekemiseen yhdessä ryhmän henkilökunnan kanssa sekä arvioi S2-opetukseen osallistuvien lasten suomen kielen taitoja kaksi kertaa vuodessa Roihusten evästrekitestillä. Lisäksi KIEKU osallistuu tarvittaessa lapsen VASU-keskusteluun, varhaiskasvatuksen aloituskeskusteluun ja tiedonsiirtoon esimerkiksi esikouluun siirryttäessä. VASU-keskusteluissa hän käy huoltajien kanssa läpi lapsen suomen kielen kehitystä sekä ohjaa huoltajia lapsen oman äidinkielen tukemisessa.

Kieli- ja kulttuuriopettaja ohjaa sekä suomen- että ruotsinkielisiä varhaiskasvatusryhmien henkilöstöä kieli- ja kulttuuritietoisien pedagogiikan asioissa. Häneltä voi pyytää esimerkiksi perehdytystä, kieli- ja kulttuuritietoisien oppimisympäristön luomiseen, Roihusten materiaaleihin tai S2-opetukseen, jos materiaalit

tai menetelmät eivät ole henkilökunnalle tuttuja. Lisäksi KIEKU tilastoi lapset, joiden äidinkieli on jokin muu kuin suomi tai ruotsi.

Kieli- ja kulttuuritietoinen oppimisympäristö

Kieli- ja kulttuuritietoisen oppimisympäristön suunnittelun perustana ovat toimintaan osallistuvat lapset ja lapsiryhmä. Suunnittelussa on otettava huomioon lasten tarpeet, toiveet ja kulttuuritausta. Oppimisympäristö luonnollisesti elää koko ajan ja sitä tulee kehittää ryhmän muuttuvien tilanteiden mukaan. Hyvä kielellinen oppimisympäristö perustuu erityisesti positiiviseen ilmapiiriin ja hyvään, arvostavaan vuorovaikutukseen. Aikuinen on aina vastuussa ilmapiirin luomisesta. Lapset tarkkailevat myös aikuisten sanastonta viestintää ja rakentavat sen pohjalta kuvaa itsestään kielen oppijana. Hyvä oppimisympäristö tukee yhdessä toimimista, tietojen jakamista ja mahdollistaa lasten keskinäisen yhdessäolon sekä toimintaan osallistumisen. Oppimisympäristön tavoitteena on herättää lapsen uteliaisuus ja houkutella häntä kokeilemaan ja tutkimaan uusia asioita. Hyvin järjestetyt leikkipisteet tukevat leikin vuorovaikutuksellisuutta, ja tämän kautta lapsi oppii myös kieltä. Leikkipisteiden teemoja vaihtelemalla lapsi saa uutta sanastoa ja kielen käyttöön avautuu uusia mahdollisuuksia. (Ota koppi -ohjelma)

Tutustuminen eri kieliin, katsomuksiin, kulttuureihin ja uskomuksiin avartaa sekä lasten että henkilökunnan maailmankatsomusta ja luo hyväksyvän ilmapiirin (Vantaan kaupunki 2021). Oppimisympäristön tulee mahdollistaa eri kielten ja kulttuurien näkyminen ja kuuluminen. Näin lapsi saa samaistumisen kohteita kulttuuri-identiteettinsä ja minäkuvansa vahvistamiseksi. Hyvin kuvitettu toimintaympäristö tekee jokaisen lapsen näkyväksi ryhmässä. Kielitietoiseen oppimisympäristöön kuuluu myös kielen kehitystä tukevan monipuolisen materiaalin valmistaminen, hankkiminen ja käyttäminen. (Ota koppi –ohjelma.)

Loviisan kaupungin varhaiskasvatuksessa on käytössä KieliPeda-työväline. Lomake 1: Kieli- ja kulttuuritietoisen oppimisympäristön arviointi liitetään ryhmien toimintasuunnitelmaan ja se on tarkoitus täyttää ja päivittää vuosittain toimintasuunnitelman kanssa samaan tahtiin, erityisesti aina ryhmässä tapahtuneiden isojen muutosten jälkeen. Tämän lomakkeet täyttävät kaikki ryhmät huolimatta siitä, onko ryhmässä monikielisiä ja -kulttuurisia lapsia. Tarkoituksena on tukea ryhmien kieli- ja kulttuuritietoisuutta ja herättää ajatuksia aiheesta, sillä kieli- ja kulttuuritietoisuus koskettaa kaikkia varhaiskasvatuksen piirissä olevia lapsia heidän kieli- ja kulttuuriperimästään huolimatta.

Esimerkkejä kieli- ja kulttuuritietoisuudesta sosiaalisessa oppimisympäristössä

Arvostus muita kohtaan,
painotetaan tasa-arvoa ja
antirasismia

Monikulttuuristen
henkilökunnan jäsenten
osaaminen käyttöön

Puhutaan kielistä ja
kulttuureista positiiviseen
sävyyn

Mukaan kutsuva, innostunut
ilmapiiri

Eri kielet saavat näkyä ja
kuulua arjessa, kaikki kielet
ovat samanarvoisia

Eri kielten ja kulttuurien
musiikki, juhlat, ruoka jne.

Yhteisesti sovitut tavoitteet
perheiden kanssa, otetaan
perheet mukaan toiminnan
suunnitteluun ja
toteuttamiseen
kulttuuriasiantuntijoina

Esimerkkejä kieli- ja kulttuuritietoisuudesta fyysisessä oppimisympäristössä

Tervehdykset ja kiitokset eri kielillä

Perhevalokuvat ja perhesanat eri kielillä (kuva: pexels.com kuvapankki)

Kirjat, joissa on esillä erilaisia ihmisiä ja jotka ovat kulttuurisesti moninaisia

Ryhmässä puhutut kielet esillä, esim kielikukka-askartelu tai puhekuplat

Kulttuuriseinä, jossa esitellään eri kulttuurien tapoja, juhlapyyhiä, ruokia jne.

Kuvin tuetut ryhmätilat, esim. kuvitettu leikkitalu ja kuvitettu ruokalista

Ryhmässä käsitellyt teemat tai asiat näkyvillä seinillä esim. valokuvina ja askarteluina

Maailmankartta/karttapallo ja eri maiden liput

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden henkilöstön toiminta

Kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa ymmärretään kielen keskeinen merkitys lasten kehityksessä, oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä. Kielet ovat läsnä kaikkialla ja koskettavat jokaista meistä. Niiden merkitys identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa on hyvin merkityksellinen. Henkilöstön tulee tiedostaa, että he ovat lapsille kielellisiä malleja, ja heidän tulee rohkaista lapsia monipuoliseen kielenkäyttöön sekä mahdollistaa avoin tutustuminen eri kieliin. (Vantaan kaupunki 2021)

Henkilöstön kieli- ja kulttuuritietoisuuden toiminnan edellytyksenä, kuten minkä tahansa muunkin pedagogisen toiminnan edellytyksenä, on tietoisuus henkilökunnan omista toimintatavoista. On tärkeää miettiä ”miksi minä toimin näin ja tukeeko tämä lasten oppimista?”. Monella on kielitietoisuudesta paljonkin käytännön kokemusta jo valmiiksi, se täytyy vain itse huomata ja valjastaa parhaaseen mahdolliseen käyttöön. Erityisen tärkeää on myös ottaa ryhmätilassa olevat kuvat ja materiaalit aktiiviseen käyttöön eikä jättää niitä vain merkityksettömäksi osaksi toimintaympäristöä. Esimerkiksi kuvat osaksi leikkihetkiä tai seinällä olevat eri kielten tervehdykset osaksi aamupiiriä. Tämä kaikki tukee myös laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumista ryhmässä.

Lapsen osallisuuden vahvistaminen

Lapsen osallisuudella tarkoitetaan, että lapset ovat varhaiskasvatuksessa aktiivisia toimijoita ja ryhmänsä jäseniä. Lasten ajatukset ja mielipiteet tulee kuulla ja huomioida ja heillä on oltava mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä liittyviin asioihin. (OPH, osallisuus varhaiskasvatuksessa 2022)

Varhaiskasvatuksessa jokainen lapsi kohdataan omana itsenään, riippumatta siitä minkä etnisen ryhmän tai kulttuurin edustaja hän on. Mikäli varhaiskasvatuksen toimintaympäristö jatkuvasti vahvistaa lapsen maahanmuuttajaidentiteettiä, on vaarana, että lapsi ei näe itseään ensisijaisesti lapsena vaan maahanmuuttajana. Tämän takia on muistettava, että lasta ei tule asettaa jonkin kulttuurin edustajaksi esimerkiksi kieliasioissa, vaan henkilöstön tehtävä on esimerkiksi selvittää etukäteen, miten jokin ilmaisu sanotaan tietyllä kielellä. Yllättävissä tilanteissa kielen asiantuntijuutta voidaan tarjota myös kaikille ryhmän lapsille, niin ettei kukaan ei johdu haluamattaan huomion keskipisteeksi (kysytään esimerkiksi ”osaako joku sanoa huomenta ranskaksi?” sen sijaan, että kysytään ”osaatko sinä Maria sanoa tämän ranskaksi?”). Lapsella on oltava mahdollisuus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan käytettävissä olevilla ilmaisun keinoilla. Tämän takia on tärkeää, että henkilöstö kehittää osallisuutta edistäviä toimintatapoja ja rakenteita jatkuvasti ja ottaa huomioon ryhmän alati muuttuvan tilanteen. Henkilöstön on keskusteltava arvoistaan ja asenteistaan ja heillä tulee olla valmiuksia kohdata moninaisuutta sekä luoda kaikille lapsille tasavertaiset mahdollisuudet ryhmässä toimimiseen. (Vantaan kaupunki 2021)

Osallistava varhaiskasvatus nostaa lapsen ryhmään ja yhteisöön kuulumisen tunnetta sekä kokemusta siitä, että häntä arvostetaan omana itsenään. Monet suomen tai ruotsin kieltä vasta opettelevat lapset jäävät helposti ulkopuolisiksi esimerkiksi vapaan leikin aikana, jolloin olisi tärkeää, että aikuinen osallistuu kielellisenä tukena leikkiin ja antaa näin lapselle mahdollisuuden kuulua joukkoon. Tärkeää on myös miettiä, miten osallisuus toteutuu lapsilla, jotka eivät vielä puhu lainkaan opeteltavaa kieltä.

Esimerkkejä hyvistä työtavoista osallisuuden edistämiseksi

Leikkihetket:

Ryhmän aikuinen on tukena leikkihetkillä ja käyttää kuvataukea leikkiin sopivilla tavoilla. Lapsi voi esimerkiksi kotileikissä näyttää kuvataulusta, että pyykit täytyy pestä tai että hän haluaisi kupin kahvia. Suunnitelluilla ohjatun leikin hetkillä on tärkeä suunnitella etukäteen millaisia kuvia kyseiseen leikkiin tarvitaan. Muista myös pienryhmien yhteiset, ohjatut leikkihetket, joissa kaikki leikkivät samaa leikkiä yhdessä, esim bussileikki* (s.18).

Tunnetaulu:

Aamulla päiväkotiin tultaessa jokainen lapsi laittaa oman nimensä (tai vielä parempi: kuvan+nimen) yhteiseen tunnetauluun, jossa on kuvitettuna eri tunteet. Lapsi kertoo näin kyseisen aamun tunnetilansa ja tervehtii samalla vastaanottavaa aikuista.

"Mitä teit viikonloppuna?"

Tämä kysymys on melko arkinen ja kuuluu monen ryhmän maanantaiaamupiiriin, mutta se jättää kuitenkin kieltä opettelevan lapsen hyvin herkästi ulkopuoliseksi. Apuna tähän voidaan ottaa esille kuvia lasten tyypillisimmistä viikonloppupuuhista ja nostaa yksi kortti kerrallaan pussista. Kysymys muotoillaan uudelleen: "Jos teit tätä viikonloppuna saat hypätä/näyttää peukkuja". Aktiivisten huoltajien kanssa toimii myös reissuvihko tai se, että he lähettävät kuvia päiväkodin puhelimeen siitä, mitä viikonloppun tai loman aikana on tehty.

Satuhetket:

Erilaiset satuhetket kannattaa suunnitella hyvin etukäteen sen sijaan, että luettava kirja valitaan spontaanisti. Kun kirja on päätetty etukäteen, on kieltä opettelevien lasten kanssa voitu käydä esim. kirjaan liittyvä perussanasto kuvakorttien kanssa läpi ennen lukuhetkeä. Tarinankerrontaa tukee vahva visuaalisen tuen käyttö, esimerkiksi erilaiset pöytäteatterit. Kirjaan liittyviä asioita voi myös esimerkiksi pikapiirtää samalla, kun kirjaa lukee. Yksi hyvä tapa on myös jakaa ryhmä pienryhmiksi kielellisten tasojen mukaan ja lukea toiselle ryhmällä vaikeampi ja toiselle helpommin ymmärrettävä kirja. Samaa kirjaa kannattaa lukea myös useamman kerran ja käsitellä sen aihetta muutenkin ryhmän toiminnassa eri tavoin. Näin kielellistä toistoa tulee lapsille paljon ja he oppivat sanaston paremmin.

Leikinvalintataulu:

Kuvallinen leikinvalintataulu on jo monessa ryhmässä aktiivisessa käytössä oleva asia ja sen käyttöä kannattaa jatkaa. On hyvä muistaa päivittää taulun leikkivaihtoehdot aika ajoin. Jos ryhmässä on paljon lapsia jotka eivät tunnista omaa nimeään on hyvä idea ottaa käyttöön lasten kuvat. Ja miksei aikuisillakin voisi olla omat kuvat+nimet taulussa näyttämässä mihin leikkiin he tällä kertaa osallistuvat?

Monikieli ja -kulttuuristen perheiden kanssa tehtävä yhteistyö

Varhaiskasvatushenkilöstön tehtävänä on kertoa huoltajille varhaiskasvatustoiminnan tavoitteista, sisällöistä ja menetelmistä. Monikieli- ja kulttuuristen perheiden huoltajien kanssa tulee keskustella perheen kielellisestä ympäristöstä, kielivalinnoista, monikielisten ja -kulttuuristen identiteettien muodostumisesta sekä äidinkielen tai -kielten kehityksen vaiheista ja merkityksestä. Lapsi kotoutuu suomalaiseen yhteiskuntaan varhaiskasvatuksen avulla (OPH 2022, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet).

Loviisan kaupungin varhaiskasvatuksessa käytetään KieliPedan lomakkeita 2A ja/tai 2B, kun keskustellaan huoltajien kanssa perheen kielellisestä ympäristöstä. Keskustelu käydään varhaiskasvatuksen aloituskeskustelussa, johon tarvittaessa osallistuu myös varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuuriopettaja.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Varhaiskasvatuksen ja huoltajien yhteistyön rakentaminen tulee lähteä aina henkilökunnan aloitteesta. Yhteistyössä tulee näkyä varhaiskasvatushenkilöstön kunnioitus ja ymmärrys eri kulttuureista tulevia kohtaan, ja henkilökunnan on yritettävä mahdollistaa huoltajille mahdollisuus tasa-arvoiseen vuorovaikutukseen (esimerkiksi tulkin käyttö, kuvitettu viikko-ohjelma, reissuvihon käyttö). Henkilökunnan tulisi tiedostaa omat kulttuurisidonnaiset ennakkoluulonsa ja ajatusmallinsa ja pyrkiä ottamaan uudesta kulttuurista tulevat perheet vastaan avoimin mielin. Eri kulttuurien kasvatustavat eroavat toisistaan, joten on tärkeää keskustella huoltajien kanssa suomalaisen varhaiskasvatuksen kasvatuskulttuurista ja tavoista.

Varhaiskasvatuksen aloituskeskustelun muistilista

Hyviä toimintatapoja monikieli ja -kulttuuristen lasten huoltajien osallisuuden huomioimiseen:

Avoin yhteistyö perheiden kanssa

Käytetään tulkkia aina kun se on tarpeen, avataan suomalaisia kasvatus- ja toimintatapoja muista kulttuureista muuttaneille perheille, kunnioitus muita kieliä ja kulttuureja kohtaan.

Huoltajat oman kielensä tai kulttuurinsa asiantuntijoina

Huoltajia voi esimerkiksi pyytää tuomaan kuvia oman kulttuurinsa juhlapyhistä, ruuista jne ja laittaa ne esille ryhmään. Myös eri kieliset satuhetket on helppo toteuttaa huoltajien avulla, jos he pääsevät tulemaan päiväkodille toiminta-aikana.

Kuvitettu viikko- tai päiväohjelma esillä ryhmässä

Kuvittamalla viikko- ja päiväohjelman huomioit sekä kieltä opettelevat lapset, että heidän perheensä.

Rennot tapahtumat perheille

Nämä luovat vanhemmille mahdollisuuksia osallistua varhaiskasvatuksen toimintaan matalalla kynnyksellä.

Kuvitettu reissuvihko

Tähän voidaan esimerkiksi piirtää lapsen päiväkotipäivän pää tapahtumat ja liimata S2-hetkillä opeteltujen sanojen kuvia (perheet voivat käydä ne läpi omalla kotikielellään).

Kulttuurien juhla kalenteri

Erilaisia kulttuurisia juhla kalenterita voidaan joko printata netistä tai tilata ryhmään sekä antaa tietoa eri kulttuurien juhlapyhistä, jolloin ryhmän on helpompi huomioda nämä toiminnassaan.

Perheet, joissa puhutaan sekä suomea että ruotsia

Varhaiskasvatukseen osallistuu kaksi- ja monikielisiä lapsia, jotka puhuvat äidinkielenään sekä suomea että ruotsia. Näiden lasten identiteettien sekä kielellisen kehityksen kannalta on tärkeää, että molempia kieliä tuetaan tasapuolisesti ja lapsia kannustetaan niiden käyttöön (OPH, 2022: Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet). Tällaisten kaksi- ja monikielisten perheiden huoltajat joutuvat tekemään kielivalintoja aivan eri tavalla kuin yksikielisten perheiden huoltajat. Heidän on mietittävä hyvissä ajoin lapsen varhaiskasvatuskieltä ja myös tulevaa koulukieltä. Lapsen varhaiskasvatuskieli saattaa syystä tai toisesta valikoitua eri kieleksi kuin lapsen tuleva koulukieli ja tällöin huoltajia on erityisen tärkeä muistuttaa koulukielen kehityksen tukemisesta kotona. Vastaavassa tilanteessa varhaiskasvatus tukee lapsen koulukieltä mahdollisuuksien mukaan samaan tyyliin kuin muutenkin kaksi- ja monikielisten lasten omien äidinkielten kehitystä.

Lapsen oman äidinkielen tason selvittäminen, jos äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi

On hyvin tärkeää keskustella lapsen huoltajien kanssa hänen äidinkielen/-kielten kehittymisestään ja osaamisestaan jo varhaiskasvatuksen aloituskeskustelussa, sekä jatkossa VASU-keskusteluissa. Samalla tulee avata huoltajille varhaisen tuen merkitystä ja tapaamme tehdä asioita, sillä se voi tuntua heistä hyvin vieraalta ja jopa loukkaavalta, mutta jos kielellinen apu äidinkielen suhteen viivästyy liikaa, se vaikuttaa myös suomen tai ruotsin oppimiseen toisena kielenä. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan on oltava tietoisia lapsen mahdollisista äidinkielen tai äidinkielten kehityksen haasteista. (Kotkan kaupunki 2019)

Tietoa äidinkielen merkityksestä lapsen huoltajille (esitteet eri kielillä): [Oman äidinkielen merkitys -esitteet – Monikulttuurinen opetus \(turku.fi\)](#)

Lapsen oman äidinkielen tasoa voi yrittää selvittää seuraavilla kysymyksillä huoltajien kanssa käydyissä keskusteluissa:

Kysymykset: [Neuvola | Ota koppi \(otakoppi-ohjelma.fi\)](https://neuvola.ota-koppi.fi/otakoppi-ohjelma)

Lapsen oman äidinkielen tai äidinkielten tukeminen varhaiskasvatuksessa

Lapsen oman äidinkielen tai äidinkielten säilyttämisen ja kehittämisen vastuu on ensisijaisesti perheillä (OPH 2022). Varhaiskasvatuksen tehtävänä on järjestää mahdollisuuksien mukaan lapsille erilaisia tilaisuuksia käyttää ja omaksua omaa äidinkieltään tai omia äidinkieliään. Kiinnostus ja arvostus perheiden kulttuureita ja kieliä kohtaan vaikuttaa suorasti lapsen itsetunnon kehittymiseen ja tukee hänen kulttuurista identiteettiään. (Vantaan kaupunki 2021)

Näin tuet monikieli ja –kulttuurisen lapsen oman äidinkielen kehitystä varhaiskasvatuksessa:

Ohjaa samankieliset lapset leikkimään yhdessä omilla äidinkielillään.

Ole kiinnostunut lapsen kielestä ja kulttuurista. Tästä käytännön vinkkejä Kieli- ja kulttuuritietoinen oppimisympäristö -kohdassa.

Hyödynnä huoltajien ja monikielisten työtovereidesi osaaminen. Esimerkiksi huoltajat voivat tulla pitämään satuhetkiä eri kielillä.

Salli sekakieleily. On luonnollista, että kaksi- ja monikielisten ihmisten kielet menevät välillä sekaisin heidän puhuessaan.

Kannusta lasta käyttämään omaa äidinkieltään/äidinkieliään, jos hän ei osaa sanoa jotain suomeksi tai ruotsiksi.

Kuunnelkaa esimerkiksi syntymäpäivälaulu ja muita teemoihin sopivia lauluja lapsen omalla äidinkielellä tai omilla äidinkielillä.

Kirjastoyhteistyö- teemaan sopiva kirja lainataan kirjastosta sekä suomeksi tai ruotsiksi että lapsen omalla äidinkielellä. Lapsi voi esimerkiksi lainata kirjan päiväkodista kotiin ja tutustua kirjaan omalla äidinkielellään. Muista että kirjastosta saa myös äänikirjoja!

Kielen oppiminen

Kielelliset identiteetit kehittyvät, kun lapsia ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla sekä kotona että varhaiskasvatuksessa (OPH 2022, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet).

Lasten kielen kehityksen keskeiset osa-alueet varhaiskasvatuksessa:

Vuorovaikutus-
taidot

Kielen
ymmärtämisen
taidot

Puheen
tuottamisen
taidot

Kielen
käyttötaidot

Kielellinen muisti
ja sanavarasto

Kielitietoisuus

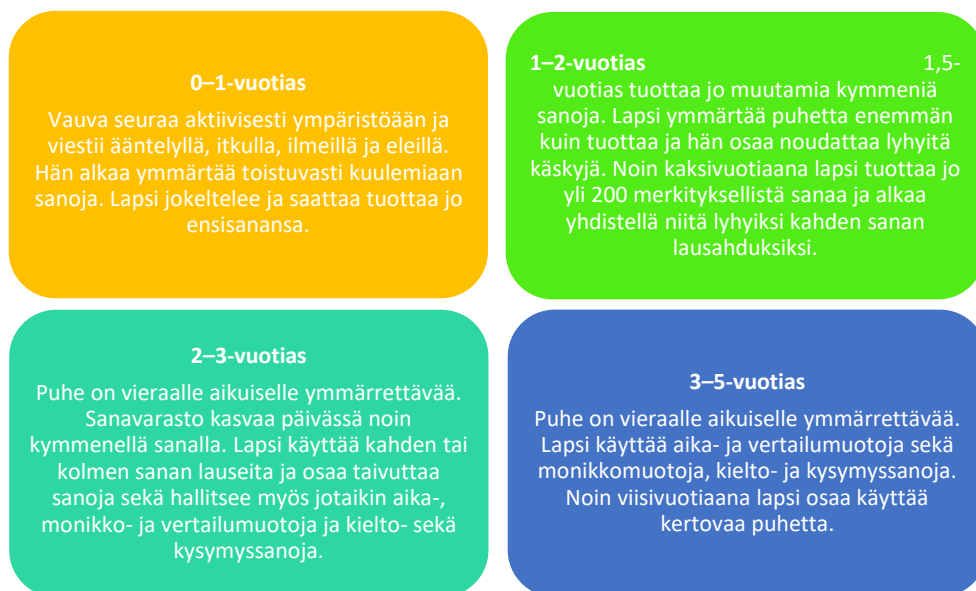
(OPH 2022, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet)

Kielenkehityksen vaiheita

Lapsen kielenkehityksen voidaan ajatella alkavan jo ennen syntymää. Sikiö kuulee ensimmäisiä ääniään jo kohdussa ja syntyneen lapsen kehitys etenee nopeasti. Esikouluikään mennessä lapsi oppii tyypillisesti oman äidinkieltensä sanastoa ja perusrakennetta, puhemotoriikan sekä keskeiset vuorovaikutustaidot. Varhainen kielenkehitys muodostaa pohjan myöhemmälle kehitykselle ja siksi on tärkeää, että varhaiskasvatuksen ammattilaiset tuntevat lasten kielen kehityksen vaiheet. Kun kieltä opettelevan lapsen lähellä ovat aikuiset toimivat johdonmukaisesti, hän oppii luottamaan, että saa tarvittaessa tukea ja apua. Tällaisen luottamuksen

varassa lapsi kohtaa uudetkin tilanteet uteliaasti ja toimii niissä aktiivisesti. Positiivisten oppimiskokemusten kautta lapsi oppii aina vain lisää. (Niemitalo-Haapola, Haapala, Ukkola 2020, s. 9 ja 17).

Alla on kuvattu tyypillisiä kielen kehityksen vaiheita lapsen ikätason mukaisesti. Huomioithan, että eri lapset voivat olla saman ikäisyydestään huolimatta kuitenkin hyvin eri kielenoppimisen tasoilla.

[Puheen ja kielenkehitys | Aivoliitto](#)

Kaksi- ja monikielisyys

Lapsi voi kasvaa kaksi- tai monikieliseksi eri syistä ja eri tavoin. Yksikielinen perhe voi muuttaa uuteen kieliympäristöön tai perheessä voi lähtökohtaisesti olla useampi kieli, esimerkiksi niin, että molemmat huoltajat puhuvat eri kieliä ja yhteisenä kotikielenä on kolmas kieli. Lapsi omaksuu molemmissa tilanteissa kaikki ympäristön kielet omaan tahtiinsa. Kaksi- ja monikielisyys tarkoittavat eri asioita. Niissä on toki samoja piirteitä, mutta monikieliseksi kasvaminen on kompleksisempaa ja herkempää erilaisille muutoksille. Monikielisyys vaatii huoltajilta enemmän tietoisia valintoja, jolloin myös yhteistyön ja mahdollisen tuen tarve lisääntyy. (Kotkan kaupunki, 2019.) Tärkeä on kuitenkin muistaa, että monikielisyyskään ei kompleksisuudestaan huolimatta tarkoita, että lapsella olisi tai tulisi olemaan kielenoppimisen haasteita. Aikuisetkin ovat paljon useammin monikielisiä kuin yksikielisiä. Monikielisyys ei tarkoita sitä, että kaikkia kieliä tulisi osata yhtä hyvin. Esimerkiksi peruskoulusta valmistuva, suomea äidinkielenään puhuva nuori on todennäköisesti monikielinen ja osaa suomen lisäksi ainakin jonkin verran ruotsia ja kahta vierasta kieltä.

Kaksi- tai monikieliseksi voi kasvaa samanaikaisesti (simultaanisesti) tai peräkkäisesti (suksessiivisesti). Samanaikaisessa kaksi- tai monikielisyudessa henkilö oppii molemmat kielet yhtä aikaa ja peräkkäisessä kaksi- tai monikielisyudessa kielet opitaan peräkkäin. Kaksi- tai monikielisen henkilön vahvin kieli saattaa pysyä samana koko elämän ajan tai vaihdella elämäntilanteen, asuinpaikan ja puhuttavan asian teeman mukaan.

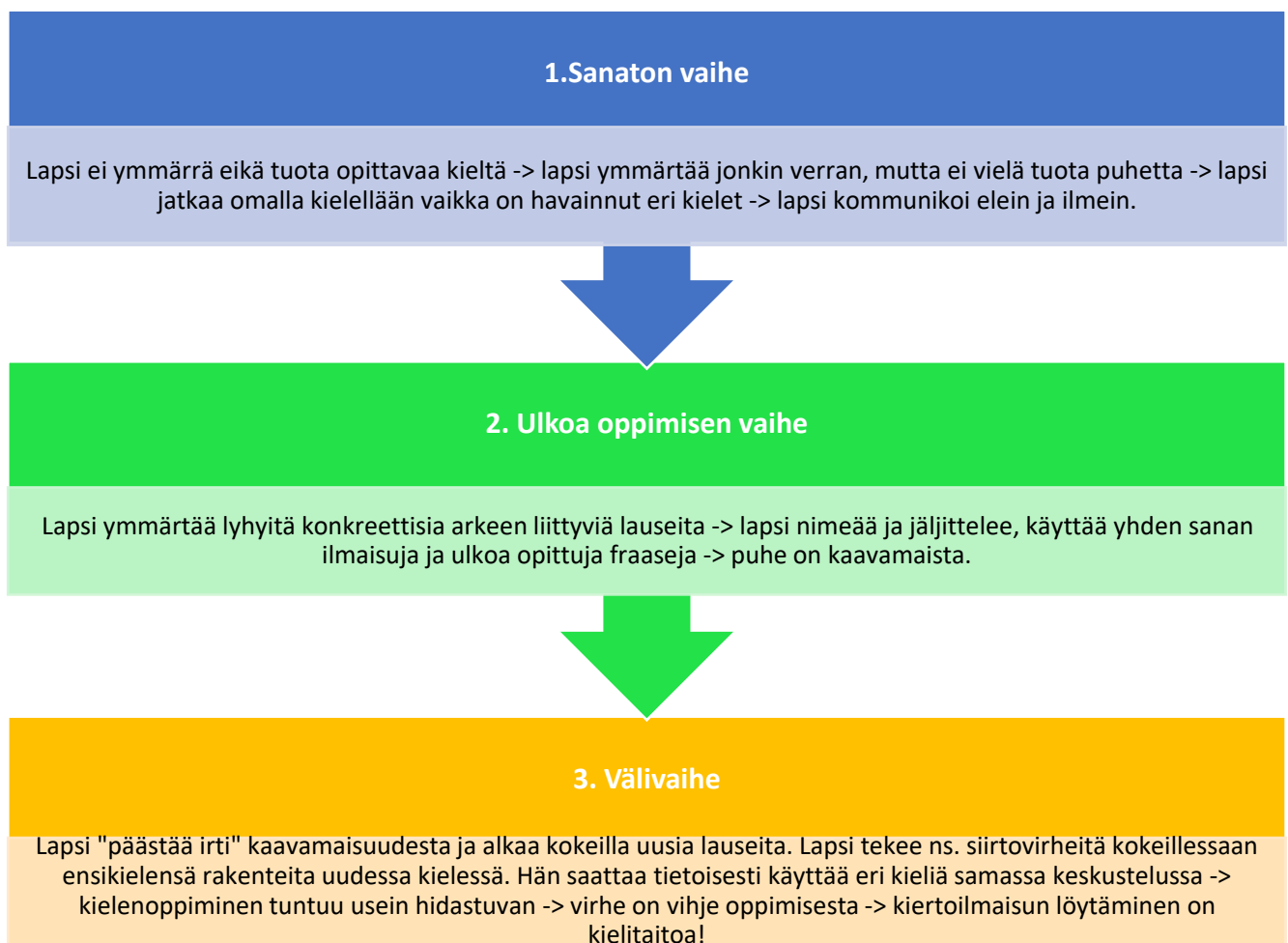
Suomi tai ruotsi toisena kielenä -opetus

Opetettaessa suomea tai ruotsia toisena kielenä, kielen kehittymistä edistetään tavoitteellisesti ja pedagogisesti suunniteltuna ottaen suunnittelussa huomioon lapsen tarpeet sekä edellytykset kielenoppimiselle. Monipuolisten vuorovaikutustilanteiden ja oppimisympäristöjen avulla lapsille tarjotaan erilaisia mahdollisuuksia käyttää ja omaksua opeteltavaa kieltä erilaisissa kasvatus- ja opetustilanteissa. Toisen kielen omaksumisen lähtökohtana on oltava arkielämän konkreettinen kieli ja sen ilmaisuväranä (OPH 2022,

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet). Varhaiskasvatuksen henkilökunnan on muistettava, että suomen tai ruotsin opettelua toisena kielenä ei tule rinnastaa varhaiskasvatuksen erityisopettajan antamaan tukeen, vaan opetuksen suunnittelu ja järjestäminen ovat ryhmän henkilökunnan vastuulla.

Vieraan kielen oppiminen

Kieltä opetteleva lapsi oppii ensin ymmärtämään ja ilmaisemaan hänelle tärkeitä perusasioita. Taitoa puhua sujuvasti arkipäivän asioista sanotaan pintasujuvuudeksi. Uuden kielen pintasujuvuuden saavuttaminen kestää lapsesta riippuen 1–3 vuotta. Koulumaailmaa varten lapsen on saavutettava kielitaidon syvempi taso, ajattelun kieli. Syväoppimisella tarkoitetaan lapsen kykyä prosessoida ja hyödyntää opittua, ulkoa oppimisen sijasta. (Vaasan kaupunki 2018)

(Kotkan kaupunki 2019)

Loviisan kaupungin varhaiskasvatuksessa toisen kielen oppimisen seurannassa käytetään Kettu-testiä sekä KieliPedan lomakkeita. Lisäksi varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuuriopettaja tekee kolme vuotta täyttäneille, S2-opetusta saaville lapsille kaksi kertaa vuodessa Roihusten eväretki-kieliarvion, jonka avulla saadaan tarkempaa tietoa lapsen suomen kielen oppimisen vaiheista. Seuranta on tärkeää sekä pedagogisen dokumentoinnin että suunnittelun kannalta. Kielen oppimisen ja opetuksen seurannasta, suunnittelusta, toteutuksesta ja dokumentoinnista on aina vastuussa ryhmän henkilökunta. KIEKU toimii henkilöstön tukena kaikessa edellä mainitussa.

Opetuksen tavoitteet asetetaan aina lapsen taitotason mukaan, ja arvioinnissa otetaan huomioon, mitä lapsella on ollut mahdollisuus oppia. Ei esimerkiksi arvioida talveen liittyvän sanaston osaamista, ennen kuin lapsella on ollut konkreettinen mahdollisuus tutustua sanastoon talvikautena. Kielenarvioinnit antavat arvokasta tietoa siitä, mitä sanastoa opetuksessa tulisi käydä läpi ja missä asioissa lapsi tarvitsee lisätukea. Tärkeää on suunnitella opetus niin, että lapsi oppii sanastoa, jolla on käytännön merkitystä, ja hän oppii ilmaisemaan itseään varhaiskasvatuksen arjessa. Opetuksen tukena käytetään erilaisia visuaalisen tuen muotoja kuten kuvia, videoita tai lapselle tuttuja arkisia tavaroita.

Kielen opetusta suunniteltaessa tärkeintä on huomioida, että ryhmän kokopäiväpedagogiikka on suunniteltu kielitietoisella ja kielenoppimista tukevalla tavalla. Tämä tukee kaikkia ryhmän lapsia ja antaa heille monipuoliset avaimet suomen tai ruotsin oppimiseen. Tämän lisäksi voidaan henkilöstön mahdollisuuksien mukaan järjestää kieltä opetteleville lapsille yksilö- tai pienryhmäopetusta, eli niin sanottuja S2-hetkiä. Opetus on hyvä aloittaa perusasioista, kuten perhesanat ja varhaiskasvatuksen päivään liittyvä termistö, mutta kun lapsi on päässyt eteenpäin sanattomasta vaiheesta, opetusta laajennetaan koskemaan ryhmän muita käynnissä olevia teemoja.

Loviisan kaupungin varhaiskasvatus on hankkinut jokaiseen päiväkotiin Roihusten arjessa- materiaalipaketin, joka sisältää valmiin materiaalin ja ohjeita monipuoliseen kielenopetukseen. Jos materiaali on sinulle uusi ja haluat vinkkejä, kuinka käyttää sitä, voit varata varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuuriopettajalta ajan materiaalin perehdytykseen.

Esimerkkinä kokonaisvaltaisesta S2-opetuksesta

Alkusyksystä ryhmän teemana on sadonkorjuu ja kaveritaidot. Kokopäiväpedagogiikka on suunniteltu niin, että teemoja tarkastellaan erilaisissa pienryhmissä muun muassa satuhetkien, musiikin ja kuvataiteen keinoin. Ryhmässä käytetään runsaasti kuvatukea päivän kaikilla eri hetkillä ja henkilökunta osallistuu vapaan leikin hetkiin aktiivisena osana tukeakseen sekä kielen että kaveritaitojen kehitystä. Lisäksi kerran viikossa ryhmän monikieli- ja kulttuurisille lapsille pidetään S2-hetki (joko pienryhmä tai yksilöhetket), jossa käydään läpi samojen teemojen sanastoa. Näin lapset saavat mahdollisimman paljon toistoa ja mahdollisuuksia harjoitella kieltä. Kielen oppimisessa on tärkeä muistaa, että aikuinen on aina vastuussa siitä, että lapsi saa oikean kielen mallin. Leikkihetkillä lapsella on mahdollisuus harjoitella kielenkäyttöä kontaktissa muiden lasten kanssa. Aikuista tarvitaan mukaan leikkihetkelle varmistamaan, että kieltä opetteleva lapsi pääsee osalliseksi leikkiin.

Visuaalisen tuen esimerkkejä sadonkorjuuteemaan: oikeiden juuresten ja vihannesten tutkiminen, kuvitetut laulut ja lorut, pöytäteatteri (esimerkiksi Pieni punainen kana-satu), toimintataulut ja kuvat opastamassa erilaisilla hetkillä, aiheeseen sopivat kuvat tukena leikissä ja muilla päivän hetkillä.

S2-opetuksen aihealueet

Opetuksen tulee olla leikinomaista, toiminnallista ja lapsen mielenkiinnot huomioonottavaa. Asioita konkretisoidaan kuvilla, tavaroilla, äänillä, videoilla ja väreillä.

Seuraavassa taulukossa saat esimerkkejä opetukseen sopivista aihealueista ja niihin liittyvistä sanastollisista teemoista ja kielitaidon alueista. Voit hyödyntää taulukkoa S2-opetusta suunnitellessasi. Huomaathan, että

aihealueet ovat sellaisia, joita voidaan käyttää koko ryhmän teemoina niin halutessaan. Eli näitä voidaan soveltaa kokonaisvaltaisesti ryhmän toiminnassa, eikä vain yksilö- ja pienryhmäopetuksessa. *-merkillä merkityt leikit ja pelit on avattu taulukon jälkeen.

Aihe	Sanastollisia teemoja	Käytännön esimerkkejä sanastoharjoitteluun
Minä ja perhe	Persoonapronominit, vaatteet, värit, perheenjäsenet, kehonosat, tunteet, aistit	Kim-leikki, lajitteluleikit esim. tavarataloleikki*, nukkekotileikki, kotileikki, väritystehtävät (esim. väritä oikea kehonosa oikealla värillä), kuvat, lapsen oman perheen kuvat
Koti	Eri huoneet, niiden kalusteet sekä niihin liittyvät verbit Lelut ja perheenjäsenten kertaus	Roihusten arjessa -materiaalit ja niihin liittyvät tehtävät, kotileikki, nukkekotileikki, kim-leikki, muistipelit, tavarataloleikki*, paikan käsitteiden harjoittelua oikeilla tavaroilla tai kuvakorteilla (esim: "laita nalle sängyn alle" tai "laita nalle tuolin ja pöydän väliin")
Varhaiskasvatus ja lähiympäristö	Päiväkodin tilat, tavarat, toiminnot ja lelut, lähiympäristö (puisto, piha ym.) ja niihin liittyviä verbejä	Roihusten arjessa-materiaalit, tavarataloleikki*, kim-leikki kuvakorteilla, verbien ja sanaston toiminnallinen harjoitus (esim. liiku pomppien aamupiiri-kuvakortin luo), kuvat tukena siirtymillä ja toimintahetkillä, kuvitetut leikkitaulut ja toimintataulut
Ruokailu	Ruokailuvälineet ja kalusteet, ruoka-ajat (lounas, päivällinen, aamupala jne.), ruoka-aineita ja niihin liittyvät verbit (syödä, juoda, pureskella, kaataa, voidella, leikata) Adjektiiveja: kuuma, kylmä Määrään liittyviä sanoja: paljon, vähän, lisää	Kim-leikki oikeilla astioilla tai kuvakorteilla, pöydän kattaminen ohjeiden mukaan, kotileikki, muistipeli kuvakorteilla, oikeilla astioilla paikankäsitteiden ja astioiden nimeämisharjoitus (esim. "laita haarukka lasin sisälle"), käytetään asioista puhuttaessa lausetasoista puhetta: usein lasten mielestä esim. tuoli on nimeltään "istua" eli istumaan pyydettyäessä pyydetään siis "istumaan tuolille" sen sijaan, että sanottaisiin vain "istumaan". Kuvitetun ruokailualustan aktiivinen käyttö.
Hedelmät ja vihannekset	Hedelmät, vihannekset, marjat, juurekset ym. Niihin liittyvät verbit (kuoria, pilkkoa, poimia)	Kuvakorteilla erilaiset muistipelit, kim-leikki ja lajittelutehtävät (esim. tavaratalo), oikeiden vihannesten, marjojen ja hedelmien tutkiminen, maistaminen ja nimeäminen
Eläimet	Lemmikit, kotieläimet, villieläimet, eläinperheet	Kuvakorteilla erilaiset muistipelit, kim-leikki ja lajittelutehtävät (esim. tavaratalo)
Paikat ja kulkuneuvot	Kauppa, päiväkot, satama, kampaamo jne. Bussi, auto, polkupyörä, laiva jne.	Kuvakorteilla erilaiset muistipelit, kim-leikki ja lajittelutehtävät (esim. tavaratalo), ohjattu bussi- tai lentokoneleikki, jossa matkustetaan eri paikkoihin*, vieraillaan erilaisissa paikoissa, katsotaan videoita ja kuvia paikoista sekä kulkuvälineistä ja siitä, mitä niissä tehdään

	Matkustamiseen liittyviä verbejä	
Harrastukset	Urheilulajit, tanssi, taideaineet, retkeily ym. ja niihin liittyviä verbejä.	Kuvakorteilla erilaiset muistipelit, kim-leikki ja lajittelutehtävät (esim. tavaratalo), erilaisten lajien kokeileminen ja sanoittaminen (kuvien kera) varhaiskasvatuksen muilla toimintahetkillä
Askartelu	Askarteluvälineet ja niihin liittyvät verbit (liima-liimata, sakset-leikata)	Kuvakorteilla erilaiset muistipelit, kim-leikki ja lajittelutehtävät (esim. tavaratalo), oikeiden välineiden nimeäminen ja esim. muistipeli, jossa pitää yhdistää kuvakorteilla oikea väline oikeaan verbiin
Musiikki	Soittimet ja niihin liittyvät verbit	Kuvakorteilla erilaiset muistipelit ja lajittelutehtävät (esim. tavaratalo), oikeiden välineiden nimeäminen yhteisillä musiikkihetkillä, oikeilla välineillä esim. paikankäsiteharjoitus sekä kim-leikki
Vastakohtat	Hidas-nopea Iso-pieni Pitkä-lyhyt Kuuma-kylmä jne.	Erilaiset ”yhdistä oikea vastakohta” -pelit ja muistipelit

***Tavarataloleikki:** Tavarataloleikki on alun perin KILI-materiaalista (Isokoski, Lindholm, Lindholm, Vepsäläinen 2002). Siinä aikuinen askartelee kartongista ison talon, joka jaetaan eri kerroksiin. Sitten valitaan teemallisista kuvakorttisarjoista 2–5 teemaa eri kerroksiin ja kuvakortit sekoitetaan kuvapuoli alaspäin lattialle. Lapsi nostaa kortin kerrallaan, nimeää sen aikuisen avustuksella ja mietitään yhdessä mihin kerrokseen kuva kuuluu lajitella (esim. eläimet eläinkerrokseen, verbit verbikerrokseen ja hedelmät hedelmäkerrokseen). Lopuksi, kun kaikki kortit on saatu tavarataloon, käydään ne vielä yhdessä läpi ja nimetään uudelleen.

***Bussi- tai lentokoneleikki** (tämä sopii myös isomman ryhmän kanssa leikittäväksi, osallistamaan monikieli ja -kulttuurisia lapsia leikkihetkille):

Tarvitset: bussilippuja, kuvia eri paikoista, tuoleista tehdyn bussin, kuljettajan penkin ja ratin sekä tilaa, johon kaikki tämä mahtuu.

Pohjustuksena: kuunnelkaa bussilaulu kaikilla ryhmän kielillä, jos vain (Youtubesta esim.) löytyy, vanhempia ja vaikkapa Google-kääntäjää voi käyttää apuna etsimisessä. Kirjoittakaa myös lapulle kaikilla ryhmän kielillä esim. ”hyvää huomenta” ja opetelkaa yhdessä lasten kanssa lausumaan ne. Kieltä opettelevat lapset voidaan ottaa myös mukaan bussin rakennusvaiheeseen ja näyttää samalla heille kuvia bussista.

Näin toimitaan leikissä: Lapset jonottavat heille osoitetulla bussipysäkillä (opetellaan kuinka pysäyttää bussi), kun kyytiin nousee asiakas, bussikuski (aikuinen) toivottaa hänelle jollakin ryhmässä käytössä olevalla kielellä ”hyvää huomenta” ja lapsi vastaa samalla kielellä. Kuljettajan edessä on levitettyinä paikkojen kuvia, joista lapsi voi näyttää minne haluaa matkustaa. Kuljettaja myy hänelle lipun ja pyytää lasta menemään istumaan. Matkalla voi tulla ylä- ja alamäkiä, kuoppaisia teitä ja muuta sellaista, mihin lasten täytyy reagoida. Kun lähestytään jotain tiettyä pysäkkiä, kuljettaja sanoo paikan nimen kovaan ääneen ja näyttää samalla paikan kuvaa taaksepäin matkustajille, jotta kaikki varmasti ymmärtävät milloin on heidän pysäkkinsä. Leikkiä voi jatkaa niin kauan kuin lapset vain jaksavat. Jos leikissä on mukana useampia aikuisia, joku voi välillä nousta

kyytiin lipuntarkastajana, tai esimerkiksi lasten jäädessä pois bussista toinen aikuinen voi näyttää paikkaan sopivia kuvia tabletilla (esimerkki: lapsi1 jää pois Hesburgerin kohdalla, katsotaan kuvia, jotka sopivat siihen, lapsi 2 jää pois metsässä, katsotaan nopeasti pari metsään liittyvää kuvaa).

Aktiivisemmat sanastoharjoitusleikit

Liikunnan ja kieliharjoituksen yhdistäminen on hyvä idea silloin, kun lapsi kaipaa aktiivisempaa harjoitusta. Suomen tai ruotsin kielen sanastoa voidaan harjoitella esimerkiksi seuraavilla leikeillä. Leikkejä varten tarvittavat teemallisia kuvakorttisarjoja.

Liiku kortilta toiselle

Opeteltavaan teemaan sopivat kortit kiinnitetään esim. sinitarralla lattiaan niin, että niistä muodostuu esimerkiksi ympyrä tai muu peliin sopiva rata. Sovitaan lapsen kanssa millä tavalla hän liikkuu radalla (esim. hyppien). Lapsi heittää noppaa ja liikkuu radalla nopan silmäluvun osoittaman luvun verran. Pysähtyessään kortille, hän sanoo kortissa olevan sanan. Jos lapsi on sellaisessa kielenoppimisen vaiheessa, ettei hän vielä tuota puhetta opeteltavalla kielellä aikuinen sanoo sanan ja lapsi (halutessaan) toistaa sen.

Liiku tietyllä tavalla tietyn kortin luokse

Tässä leikissä kuvakortteja on hyvä olla printattuna kahdet kappaleet. Toiset kortit kiinnitetään ympäri huonetta ja toisesta aikuinen näyttää minkä kuvan luokse liikutaan. Otetaan mukaan myös erilaisten verbien kuvia (esimerkiksi juosta, hyppiä, kontata, kävellä), ja aikuinen kertoo lapselle tai lapsille millä tavoin tietyn kortin luokse liikutaan (esimerkiksi ”Juokse aamupiiri-kuvan luo”). Myöhemmin leikkiä voidaan leikkiä niin, että lapset, jotka tuottavat jo enemmän puhetta opeteltavalla kielellä, voivat antaa ohjeet aikuiselle tai toisilleen.

Vinkkejä ja linkkejä S2-opetukseen

- Kielinupun laulut, [Kielinuppu – YouTube](#)
- Widgit-online kuvatyökalu, johon jokaisella varhaiskasvatysyksiköllä on omat tunnuksensa [Widgit Online](#)
- Roihusten arjessa- materiaalipaketti (jokaisella varhaiskasvatysyksiköllä on omansa)
- Roihusten matkassa- materiaalipaketti (lainattavissa lelulainaamosta), [Roihusten perhe - Kipinäkeskus \(kipinakkeskus.fi\)](#)
- Valmiita teemallisia kuvakorttisarjoja (eläimet, ammatit, verbit jne.) harjoituksia varten löytyy Pedagogisen toiminnan Teamsista kansioista: kuvatuki-> teemalliset kuvakorttisarjat (kuvat tehty Papunetin kuvatyökalulla)
- Lisää materiaalia opetukseen löytyy esimerkiksi [Etusivu - \(viitotturakkaus.fi\)](#) ja [Papunet | Selkeää ja saavutettavaa viestintää](#), sekä [Kielten rikas maailma -materiaali | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)
- KieliVertailu-työvälineen harjoituspaketti -sisältää hyviä tehtäviä suomen kielen äänteiden harjoitteluun [KieliVertailu-työväline | KieliVertailu](#)
- Kielipedan koulutusvideot:
Käyttöönottovideo: [KieliPeda-työvälineen käyttöönottokoulutus – YouTube](#)
Johdanto: [KieliPeda video 1: johdanto – YouTube](#)
Lomake 1: [KieliPeda video 2: KieliPedan osio 1 – Kielitietoisien oppimisympäristön arviointi – YouTube](#)
Lomake 2: [KieliPeda video 3: KieliPedan osio 2 – Monikielisen lapsen kielimaailman tarkastelu – YouTube](#)

Esimerkki lausetasoisesta harjoittelusta:

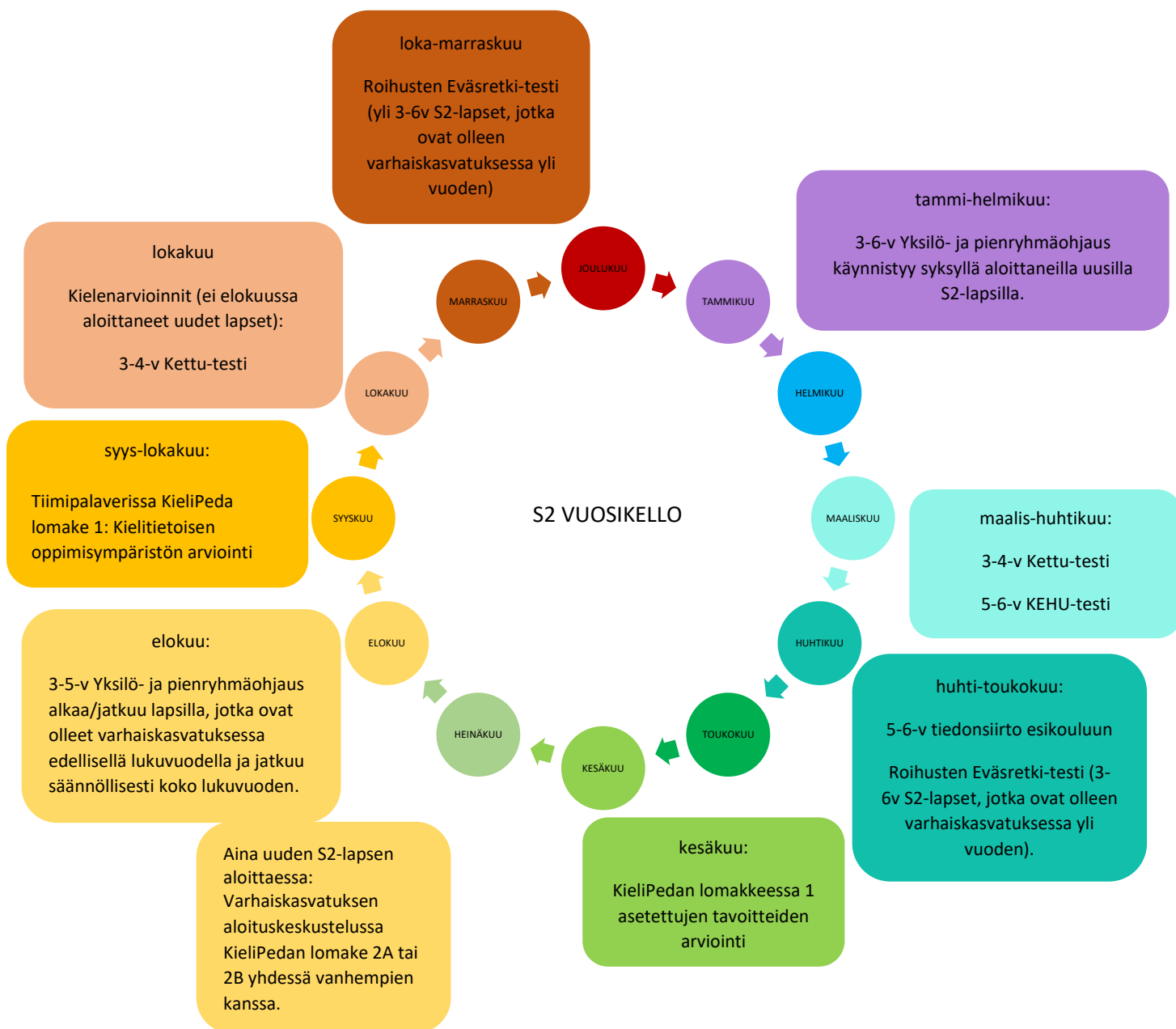
Helppo lausetasoisesta harjoittelun tehtävä on esimerkiksi ”hassut lauseet”, joka toimii helpoimmillaan näin: Laita keltaiselle alustalle subjektikortteja (esim. perheenjäsenet, ammatteja, eläimiä), punaiselle alustalle verbikortteja (esim. juosta, uida, kiivetä) ja vihreälle alustalle erilaisia paikkakortteja (esim. kampaamo, poliisiasema, kauppa). Lapsi nostaa vuoron perään kortin jokaiselta alustalta ja korteista muodostetaan yhdessä kaksi-, kolme- tai neljäsanainen lause (esim. kirahvi ui, tai kirahvi ui kahvilassa). Tämän jälkeen lapsi saa miettiä voiko lause tapahtua oikeasti. Halutessaan kortteihin voi lisätä paperiliittimet ja onkia ne alustoilta magneettiongella.

Hyvä harjoitusmuoto on myös käyttää lausetasoista puhetta toimintataulun kanssa päiväkodin arjessa, esimerkiksi ruokaluualustan kanssa ”minä haluan maitoa” sen sijaan, että opettaisi lapsen näyttämään pelkkää maidon kuvaa.

Esimerkki paikan käsitteiden harjoittelusta:

Paikan käsitteiden harjoittelua voi yhdistää lähes minkä tahansa teeman sanastoharjoitteluun. Parhaiten harjoittelu toimii konkreettisilla tavaroilla, mutta sitä voidaan tehdä myös kuvakorteilla.

Esimerkiksi askartelusanastoon yhdistettynä harjoitus voisi kuulostaa tältä: Aikuinen ohjeistaa lasta: ”laita liimapuikko siveltimen ja saksien väliin”, tai ”laita sakset keltaisen kartongin alle”. Myöhemmin, kun lapsi on sellaisessa kielenoppimisen vaiheessa että hän tuottaa itse puhetta, hän voi antaa vastaavat ohjeet aikuiselle.

Yleistä:

- Kaikissa monikieli- ja kulttuurisissa ryhmissä panostetaan erityisesti kielenkehitykseen ja kielitietoisuuteen: arkiset rutiinit, kuvien käyttö, leikin malli, toiminnan sanoittaminen, pienryhmät, vuorovaikutukseen kannustaminen ja lapsen oman äidinkielen kehityksen tukeminen.
- Varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuuriopettajalta (KIEKU) saa tukea ja häntä voi konsultoida toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.
- KIEKU ja varhaiskasvatuksen apulaisjohtaja osallistuvat KieliPeda lomakkeen 1 täyttämiseen ja arviointiin, jos ryhmässä on S2-lapsia.

Kieliarvioinneista:

Kettu-testin tekee ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja. KIEKU arvioi S2-lasten suomen kielen kehitystä Roihusten eväsretkitestillä kaksi kertaa vuodessa. KEHU-testin teettää varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

Kielimateriaalikaappi

Kielimateriaalikaapin toteuttaminen päiväkotiiinne helpottaa käytännön työtä ja tuo myös materiaalit yhteiseen käyttöön. Ei välttämättä ole tarkoituksenmukaista, että joka ryhmällä on esimerkiksi omat teemalliset kuvakorttisarjat, jos ne eivät ole päivittäisessä käytössä. Erilaisia kuvakortteja ja teemallisia kuvakorttisarjoja löydät Pedagogisen toiminnan Teamsista → kuvatuki osiosta (kuvat Papunetistä).

Kielimateriaalikaapissa voi esimerkiksi olla:

Katsomuskasvatus

Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksessa yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot, katsomukset ja uskonnottomuus. Näitä teemoja voidaan tarkastella lasten kanssa myös laajemmin. Katsomuskasvatuksen tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta sekä tukea lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehitystä. Luontevia tapoja tarkastella katsomuksia ovat esimerkiksi vuodenkiertoon liittyvät juhlat ja tapahtumat sekä päivittäiset tilanteet, kuten pukeutuminen tai ruokailu. Annetaan tilaa lasten ihmettelylle, kysymyksille ja luodaan turvallinen ilmapiiri jossa asioista saa keskustella. (OPH 2022, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet).

Tarkemmat Loviisan kaupungin katsomuskasvatusohjeet löytyvät Teamsista: →Pedagoginen toiminta → opettajan käsikirja → Katsomuskasvatus → Loviisan varhaiskasvatuksen ohje katsomuskasvatuksen toteuttamisesta.pdf

Lähteet

Aivoliitto (2022). [Puheen ja kielenkehitys | Aivoliitto](#)

Helsingin kaupungin Ota koppi -ohjelman käsikirja: [Ota koppi – Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus Helsingissä](#)

Isokoski, M., Lindholm L., Lindholm R. ja Vepsäläinen R. (2002). KILI – Kieli ja liikunta: ryhmäkuntoutusohjelma kielihäiriöisille lapsille.

[Kielinuppu – YouTube](#)

Kotkan kaupunki (2019). [Monikielisyyden tukemisen suunnitelma, uusin.pdf](#)

Niemitalo-Haapola E., Haapala S. ja Ukkola S. (toim.) (2020). *Lapsen kielenkehitys*.

Opetushallitus, OPH (2022). [Kielten rikas maailma -materiaali | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

Opetushallitus, OPH (2022). [Oman äidinkielen tukeminen | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

Opetushallitus, OPH (2022). [Osallisuus varhaiskasvatuksessa -videosarja | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

Opetushallitus, OPH (2022). [Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022](#)

[Papunet | Selkeää ja saavutettavaa viestintää](#)

[Roihusten perhe - Kipinäkeskus \(kipinakeskus.fi\)](#)

Terveystieteiden tutkimuskeskus, THL (2021). [Käsitteet - Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus - THL](#)

Turun kaupunki (2011). Tietoa äidinkielen merkityksestä lapsen huoltajille (esitteet eri kielillä): [Oman äidinkielen merkitys -esitteet – Monikulttuurinen opetus \(turku.fi\)](#)

Vantaan kaupunki (2021). [Kieli-, kulttuuri- ja katsomustietoisien varhaiskasvatuksen käsikirja](#)

Vaasan kaupunki (2019). [ed859053-suomi-toisena-kielena-opetussuunnitelma-varhaiskasvatuksessa.pdf](#)

[Viitotturakkaus.fi](#)

Luotu 2022, Senni Laamanen varhaiskasvatuksen S2-opettaja

Päivitetty: 2025 Senni Laamanen, varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuuriopettaja